

אברהם רייזען

די אַרעמע קהלה

דאָס שטעטעלע וואָינאָווקע, וואָס באַשטייט פֿון פֿערציק הייזער און פֿינף און דרייסיק בעלי-בתים, וויל פֿינף הייזער שטייען ליידיק, וויגט זיך, רוישט און קאַכט, ווי אַ קליין טייכל ערבֿ-פסח, ווען דער שניי צעגייט. עס איז אָבער ניט ערבֿ-פסח, עס איז אַ וואָך פֿאַר ראש-השנה, – אַ וואָך פֿאַר ראש-השנה, און די קהלה האָט נאָך נישט קיין בעל-תפילה...

אין דעם נאָענטן שטעטל יאָכנאָווקע, וואָס איז פֿיל מאָל גרעסער פֿאַר וואָינאָווקע, קען מען אפֿילו קריגן אַ בעל-תפילה און דווקא רעכטן מיט אַ האַלדז מיט אַ געמבע און מיט חזנישע שטיק, וויל ער אָבער מען זאָל אים גוט באַצאָלן – און דאָ איז דאָס אומגליק! דאָס שטעטל וואָינאָווקע האָט געפטרט די עטלעכע קהלישע רובל אויף אַ חזן, וועלכן דער שוואַרץ-יאָר האָט היינטיקן זומער אָנגעטראָגן, און האָט געדאוונט אַ שבת-מבֿרכים מיט זעקס זינגער. צוריק גערעדט איז דאָס ווערט געווען: צייט וואָינאָווקע איז וואָינאָווקע האָט זי אַזאַ נגינה ניט געהערט. דער בית-מדרש, וועלכער איז שוין אַלט איבער צוויי הונדערט יאָר, לויט ווי די אַלטע לייט דערציילן, האָט דעם דאָזיקן חזן מיט זיין קאָפעליע קוים איבערגעלעבט. די פֿענצטער האָבן זיך געטרייסלט, די ווענט האָבן זיך געשאַקלט און פֿון דער סטעליע אויבן איז גאַנצע שטיקער קאַלך געפֿאַלן... פֿון גרויס התפעלות האָט מען דעם דאָזיקן חזן מיט זיין קאָפעליע דאָס גאַנצע געלט, קהל האָט פֿאַרמאָגט, אַוועקגעגעבן, און איצט, אַ וואָך פֿאַר ראש-השנה, האָט מען זיך געכאַפט, אַז עס איז ניטאָ אַ גראַשן פֿאַר וואָס צו דינגן אַ בעל-תפילה, און דער עולם האָט זיך איצט פֿאַרזאַמלט אין בית-מדרש צו באַקלערן אַן עצה.

– דאָס איז געווען אַן אַקט אין דער וועלט! – האָט געשרייען אריה לייב דער שניידער, וואָס האַלט זיך פֿאַר אַ שיינען יידן, וויל ער האָט אַ לאַנגע באָרד און האָט אַ בחורל, וואָס לערנט אין יאָחנאָווקער ישיבֿה.

– שייד אן אַקט! דאָס קען נאָר טרעפֿן ביי אונדז! האַלט אונטער
חיים דער גלעזער: מען זאָל נעמען און אַוועקגעבן אַ חזן אין אַ מיטן
יאָר דאָס גאַנצע געלט, וואָס קהל פֿאַרמאָגט!

– עס איז געווען אַ משוגעת! אַ ריינע משוגעת! דריקט מיט די
פלייצעס חנן דער מלמד.

– איר ווייסט וואָס איך וואָלט געפסקנט – נעמט אָן זרח דער
שוסטער דאָס בערדל, און מאַכט אַ מינע פֿון אַ רבֿ: – איך וואָלט
געפסקנט, אַז די וואָס האָבן פֿאַרהאַלטן דאָ דעם חזן און האָבן אים
באַדונגען, זאָלן איצט דינגן פֿאַר זייער געלט אַ בעל-תפֿילה. דאָס איז
מיין עצה! האָט ער אויסגעלאָזן מיט גרויס ערנסט, פונקט, ווי עס
ווענדט זיך נאָר אָן זיין עצה...

– היינט גיי טרעפֿ, ווער האָט אים באַדונגען? אַלע האָבן אים
באַדונגען! צושלאָגט זלמן דער שמיד זרחס עצה; אַלע האָבן
געוואָלט הערן אַ מאָל אין אַ נאָווענע אַ ביסעלע נגינה. עס איז אַפֿשר
ניט קיין עוולה. אָבער ווען? אַז דאָס שטעטל איז רייך! אַ יאָכנאָווקע
קען זיך פֿאַרגינגען אין מיטן יאָר אויסגעבן אויף אַ חזן עטלעכע רובל,
אָבער ניט מיר, קבצנים.

– איז וואָס בלייבט פֿאַרט! הערן זיך צום סוף געשרייען אין בית-
מדרש.

– עס איז ניט פֿריילעך! – ענטפֿערט איינער.

– חייקל שעפס וועט דאָווענען מיטן שבתדיקן ניגון, ווענדט זיך זרח
דער שוסטער צום שבתדיקן בעל-תפֿילה, חייקל-שעפס, וועלכער
האָט יאָ אַ שטיקל קול נאָר ער ווייסט מער ניט ווי די שבתדיקע
ניגונים פֿון דאָוונען.

– אנו, חייקל – פרוו זיך! ווענדן זיך צו אים אייניקע בעלי-בתים: זיי
זיך מבין!

חייקל-שעפס ווערט רויט און ענטפֿערט קוים:

– איך האָב מורא.

– פרוו, פרוו : ה–מ–לך ! ווייזט אים זלמן שמיד אַ וועג.

– איי, קענסט דאָך אליין ! – רופֿט זיך אָן חנן מלמד און העלפֿט אים ווייטער :

– יו – שבֿ – על – כ – סא רס ו – נ – שאַ – אַ – אַ ! – אי – אי – אי – אי – אי – אַאֲאִי !... כאַפֿט אונטער דער עולם.

און דער בית-מדרש הילכט עטלעכע מינוט פֿון די ימים-נוראימדיקע נגונים, וועלכע האָבן באַגייסטערט דער אסיפֿה...

– איצטער קענען אַלע, און ווי עס וועט קומען ראש-השנה וועט קיינער ניט קענען, – וואַרפֿט אַריין אַ בעל-הבית אָן השערה.

די השערה נעמען אַלע אָן, און דער עולם בלייבט פֿאַרטראַכט.

– איר ווייסט, יידן, אַז מיר האָבן קיין בעל תקיעה אויך ניט ! – איז מודיע אין מיטן דרינען דער שמש פֿון בימה.

דער עולם בלייבט ווי געפלעפֿט.

– וואָס הייסט : ווי איז נחמן ?

עס באַווייזט זיך נחמן, אַ בלעך, דאָר בחורל פֿון אַ יאָר צוואַנציק, וואָס עסט דאָ טעג און לערנט "פֿאַר זיך" און שוין צוויי יאָר, אַז ער בלאָזט שופֿר אין בית-מדרש בחנם.

– הייבט וועל איך בלאָזן אין דעם דאָרף סאַסנאַווטשינע : דריי קערבלעך גיט מען מיר... דריי קערבלעך... האָט ער קוים אויסגעשטאַמעלט מיט שרעק פֿאַר זיין בגידה, וואָס ער האָט בוגד געווען אין זיין קהלה, וואָס גיט אים עסן.

– ע, ביסטו אַ פֿאַרד ! – האָט עמעצער אויסגעשרייען.

– אַ גרויסער שייגעץ ! – האָט נאָך עמעצער אונטערגעהאַלפֿן.

– "אַ דאַרמויעדניק" ! – האָט אַ דריטער געזידלט..

און אויף דעם אַרעמען נחמנען האָבן זיך אָנגעהויבן שיטן ווערטער
און ווערטלעך, אַזש עס האָט אים ווי מיט נאָדלען געשטאַכן.

— איך דאַרף מאַכן אַ ווינטערדיקן בגד... איך קען ניט... האָט ער זיך
געבעטן. — זייט מיר מוחל... ווינטער איז קאַלט...

— וואָס וויל מען האָבן טאַקע פֿון אים? איז דער עולם
צוריקגעגאַנגען: ער דאַרף זיך מאַכן אַ ווינטערדיקן בגד. ער גייט
נעבעד אַ הוילער, אַ נאַקעטער...

— די מעשה איז דאָך אַזוי! — האָט יעדערער פאַדטאַקעוועט.

— האָבן מיר הייסט עס, ניט קיין בעל-תפילה און ניט קיין בעל-
תקיעה?

— מיר האָבן, דאַכט זיך, קיין בעל-קריאה אויך ניט! — האָט מודיע
געווען ווידער דער שמש פֿון בימה.

— וואָס הייסט! — האָט זיך דער עולם דערשראָקן: — וווּ איז אַלטער
פעשעס, וווּ איז ער?

— אַלטער פעשעס וועט אויך לייענען אין סאַסנאַווטשינע, — איז
מודיע, ווי אַ פֿאַרשולדיקטער, דער זעלביקער נחמן — ער נעמט צוויי
קערבלעך.

דער עולם דערשרעקט זיך ניט אויף אַ געלעכטער: אַנדערע לאָזן
אַראָפּ די קעפּ, ווי זיי וואָלטן געזוכט אַן עצה, אַנדערע ווידער הויבן
אויף די קעפּ צו דער סטעליע און שטייען אַזוי פֿאַרטראַכט עטלעכע
מינוט.

— וואָס איז דאָ פֿאַראַן וואָס צו קלערן? — רופֿט זיך אַן איינער: מען
וועט היינטיקע ימים נוראים דאווענען ביחידות... אויס קהלה!

— אַ שיינע מעשה נאָר אַ קורצע! — לאַכט ביטערלעך אַ צווייטער.

— דאָס דאַרף מען פֿאַרשרייבן אין פנקס.

— אויס וואָינעווקע!

— זאָלסט זיך אַלע צוזאַמענלייגן און דינגן פֿאַר אייגענע געלט, גיט אַן
עצה חנן מלמד און דערשרעקט זיך גלייך פֿאַר זיינע אייגענע
ווערטער.

— ווייז אָהער אַ רובל. נו! שטעלט אויס זלמן שמיד די האַנט.

— איך האָב ניט! — פֿאַרשעמט זיך חנן. — פֿאַראַן דאָ אָבער בעלי-
בתים, וואָס האָבן...

— ווער האָט?

— קיינער האָט ניט!

— אַזוינע ימים-טובֿים גיין — אַ קלייניקייט!

— וואָס-זשע וועט זיין?

— ניט גוט.

אין בית-מדרש רוישט. יעדער זאָגט אַן אַנדער עצה. נאָר קיין אמתע
עצה איז ניטאָ.

פלוצים גיט דער אַלטער שמש אַ פאַטש איבערן בימה און אין בית
מדרש ווערט שטיל.

— איך האָב אַן עצה, שווייגט אַ וויילע!

— אדרבה, אדרבה! — שרייען אויס אַלע אונגעדולדיק.

דער שמש נעמט אין זיך אַריין אַ ביסל מער אָטעם ווי געוויינלעך, גיט
אַ שטאַרקן שמעק טאַבאַק, ווישט די נאָז פֿון ביידע זייטן און רעדט
ענדלעך אַרויס:

— די מעשה דערפֿון איז אַזוי, די מעשה: אונדזער קהלה איז
היינטיקן זומער באַגאַנגען אַ גרויסע נאַרישקייט, מיר האָבן די
עטלעכע רובל, וואָס מיר האָבן פֿאַרמאָגט, פֿאַרטאָן אויף אַ נאַשעריי,
מיר האָבן פֿאַרגעסן אונדזער אָרעמקייט, אונדזער שטאַנד און אונדז
האָט זיך פֿאַרוואָלט הערן אַ חזן. דער גוטער יאָר ווייסט ווער ער איז!

א דורכפֿאַרער אַ חזן, איז ניט קיין גרויסער צדיק. אַן ערליכער חזן זיצט אין דער היים... נאָר די מעשה איז – עס איז שוין אַן אָפּגעטונענע זאָך. דער סוף פסוק איז: מיר זיינען געבליבן אַן אַ בעל תפילה אויף ימים נוראים, אַן אַ בעל תקיעה, און אַן אַ בעל קורא... ממש אַן גאָר נישט... אויב איר ווילט וויסן נאָך עפעס – איז שוין דער שופֿר אויך ניט ווי געהעריק איז... איצט אלול צייט, עטלעכע שקיעות – בלאָזט ער נאָך ווי עס איז; ס'וועט אָבער קומען ראש-השנה, מען וועט דאַרפֿן אַזוי פֿיל בלאָזן: אַ תרועה, אַ שברים, אַ תקיעה-גדולה, – ער וועט זיך געוויס פֿאַרהאַלטן... פֿאַר אַ יאָרן נאָך האָט ער זיך פֿאַרהאַלטן, אויב איר געדענקט?.. איך געדענק גאָנץ גוט... נחמן איז אַ גוטער בלאָזער (דער עולם קוקט זיך אום אויף נחמנען און נחמן ווערט רויט...) לכן וואָלט געווען מײַן עצה, אַז מיר זאָלן הייאָר מאַכן בשותפות מיט סאַסנאַווטשינע מנין, דהיינו, מיר זאָלן אַלע גיין דאַוונען הייאָר אין סאַסנאַווטשינע – גיין מעג מען, סך הכל דריטהאַלבן וויאָרסט וועג, עס וועט זײַן אַ שפּאַציר... וועלן מיר אַלע פֿאַרשפּאַרן צו ברעכן די קעפּ: וווּ נעמט מען אַ בעל-תפילה, אַ בעל-קורא און אַ בעל-תקיעה און טאַקע אַ שופֿר אויך. ווייל דער שופֿר, איך זאָג אייך נאָך אַ מאָל, דער שופֿר ראש-השנה אָפּזאָגן... קיין "תרועה-שברים" וועט ער זיכער ניט נעמען. ער קען שוין ניט נעמען, ער איז שוין אַלט און האָט שוין עטלעכע פּגימות...פֿאַר אונדז איז געבליבן נאָר סאַסנאַווטשינע...

נאָך דעם שמש רעד, האָט דער עולם אָנגעהויבן רוישן:

– פֿון שטאָט אין דאָרף! און נאָך ראש-השנה – ניין!

– זאָלן זיי, די ישובֿניקעס צו אונדז קומען!

– וואָס זיינען זיי געוואָרן פֿאַר יחסנים!

– אַ מאָל פֿלעגן די ישובֿניקעס צו אונדז קומען דאַוונען.

– היינט האָבן זיי זיך אויסגעלערנט עבֿרי – מאַכן זיי אין דער היים אַ מנין...

– עבֿרי ווי עבֿרי, געלט קענען זיי געוויס צעהאַלטן...

– וואָס פֿעלט זײַ? – פֿון אַלעס גוטן : פֿולע זאַשיקעס מיט קאַרטאָפֿל,
מיט קרויט, מיט הינער, מיט אייער...

– סמעטענע, פוטער און קעז...

– מיט אַלע צרות אויף זייערע קעפּ!...

– שששא, שילט זיך ניט ייִדן, עס איז אלול!

דער עולם האָט זיך פֿאַר דער קללה אין אלול דערשראָקן און איז
געגאַנגען צוריק:

– ווער שילט זיך, ווער, ווער...

– קיינער ניט, קיינער ניט..

– וואָס האָט מען צו זײַ?

– בערקע סאַסנאַווטשינער איז אַ טייערער ייִד, בײַ אים וועט זײַן
דאַוונען אַ תענוג : – אַ שטוב, ווי אַ פֿעלד, דרײַ מאָל ווי אונדזער בית-
מדרש.

ערשט הײַ-יאָר האָט ער געשריבן אַ רייניקייט.

– אַ טייערער ייִד!

און וואָס פֿעלט די איבריגע ישובֿניקעס? גוטע מענטשן!

– אודאי!

– בלייבט עס אַזוי, אַז מיר גיין הײַ-יאָר דאַוונען אין סאַסנאַווטשינע?

– קיין אַנדער עצה איז ניטאָ.

– אַ טייערע זאָך, ווי איך בין אַ ייִד – אַראָפּ אַ באָרג פֿון פלייצע!

– שײַך אַ באָרג!

– מען דאַרף שיקן אַנפֿרעגן, צי דערלויבט ער.

— אַ שאלה, צי ער וועט דערלויבן, בײַ אים וועט זײַן נאָך אַ זכיה!

— אַ קלייניקייט! שטעטלשע יידן קומען דאָוונען אין דאָרף...

און די אסיפּה האָט זיך געענדיקט בשלום.

און אַז די שטעטלשע יידן האָבן דעם ערשטן טאָג ראש-השנה אין דער פֿרי (מעריבֿ האָבן זיי געדאָוונט אין זייער בית-מדרש) געלאָזן זיך גיין דאָוונען אין סאָסנאָווטשינע, און האָבן פֿאַרבײַגייענדיק אַ קוק געטאָן אויף זייער אַלטן, האַלב איינגעפֿאַלענעם בית-מדרש, ווי ער שטייט אַזוי מיט זײַנע טונקעלע אויגן פֿאַרטרויערט און פֿאַריתומט, — האָט זיי זייערע הערצער געצופּט און געקלעמט און שטיל אָן ווערטער, נאָר מיט בליקן האָבן זיי אים מחילה געבעטן...

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון משה פֿעלער, נח מילער, לעאָנאַרד פּראָגער און רפֿאַל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved